

udvikler såvel de forhold, der sætter kapitalreservens som kredittens grænser, og påviser deres manglende kongruens. Herved lægger han såvel teoretisk dygtighed som stor viden for dagen. Det er hans opfattelse, at erkendelse af at pengemarkedets finansieringsgrænser ikke har sine bestemmelsesgrunde i samfundsproduktionens forhold, har forflygtiget forestillingerne om, hvor de samfundsøkonomiske grænser ligger for kredittens udvidelse, og medført en underkendelse af kapitalmarkedets forhold. Disse sidste må dog efter forf. i det lange løb være afgørende, hvis ikke samfundet på det økonomiske område skal geråde i tilstande, der vil blive følt som utålelige. Her tænker forf. på de af ham udviklede følger af den ophævelse af kapitalrentens funktion som styremiddel for investeringer, der formenes at ville indtræde ved en politisk bestemmelse af renten efter princippet kreditfinansiering uden h. t. omfanget af opsparingen.

Det vil formentlig ud fra ovenstående referat kunne forstås, at den foreliggende afhandling kan betragtes som et indlæg i en økonomisk-politisk debat, som har bragt spørgsmålet, om investeringerne skal styres af rente og rentabilitet, ind i den økonomiske meningsstrids krydsild — heraf bogens titel. Forf. stiller sig yderst positivt til dette gamle og nu atter aktuelle spørgsmål. I det hele har han en stærk tiltro til markedsprisers effektivitet som hjælpemiddel i behovstilfredsstillelsens tjeneste, og bestemmer uden at blinke mål og midler i økonomisk politik ud fra opfattelsen af samfundet som en fælleshusholdning.

Anmelderen betragter det som et nogenlunde alm. erkendt forhold, at efterkrigstiden i Europa med dets delvis ødelagte produktionsapparat, som ønskes genopbygget uden at forøge de samtidig løbende inflationstendenser, har været baggrund for, at økonomikken har indrømmet opsparing andre virkninger udover dem, der var iøjnefaldende for *Keynes* under 1930'ernes depression med overkapacitet og deflation. Det måtte være mulig at behandle dette emne ganske lidenskabsløst. Det har forfatteren imidlertid enten ikke villet eller kunnet. Tværtimod er omtalen af *Keynes* hård, lejlighedsvis næsten injurierende. Når man har de anskuelser, forfatteren har, jævnfør referatet i begyndelsen af denne anmeldelse, kan det forstås, at han kritiserer *Keynes* for hans tro på »pengenes almagt»,

men når han opfordrer fagforeningsfolket til at afvise den fra *Keynes*' »giftkøkken« stammende recept på alm. købekraftsforøgelse, må udtrykkets heftighed dog formentlig tilskrives ikke den teoretiske uenighed om opsparing contra penge, men den dybtgående politiske uenighed om den rette måde at hjælpe det bestående samfunds funktioner på, der træder stærkt frem mange steder i bogen.

N. Lindberg.

Bjarke Fog: Erhverv og samfund. Einar Harcks forlag, Kbhvn. 1950. 166 sider. Pris: 9,50 kr.

Bogen er skrevet som lærebog for de studerende ved handelshøjskolen i København, og som det oplyses i forordet, er den den første lærebog i Danmark om kartel- og trustproblemerne. Det er et glædeligt tidens tegn, at man har fundet det ønskeligt at indføre en særlig lærebog i disse emner, og lige så påkrævet bogen er som lærebog, lige så nyttig vil den kunne være for den interesserede offentlighed i kraft af den saglige og fordomsfrie behandling, den giver af problemerne vedrørende konkurrence og samarbejde i erhvervslivet. Spørgsmålene vedrørende konkurrence og monopol har i alt for høj grad været præget af abstrakte forestillinger; men der er lykkeligvis en stigende erkendelse af nødvendigheden på dette område af viden i mere konkret form om foreteelserne i det praktiske erhvervsliv. Ud fra dette synspunkt er det en meget nyttig bog, der her foreligger.

Forf. giver indledningsvis det program, at bogen skal dreje sig om det moderne erhvervslivs struktur, og præciserer det nærmere derhen, at det er spørgsmålet om konkurrence eller samarbejde i erhvervslivet eller de indgreb, der fra forskellig side foretages i prisdannelsen, der er bogens emne. De monopolformer, der beror på, at der er få udbydere, eller på andre forhold i markedsstrukturen, er derimod ikke beskrevet systematisk og berøres kun mere i forbigående. Det kan der forsåvidt intet indvendes imod, idet disse forhold i nogen grad kan forudsættes belyst i den almindelige pristeori. Nogle bemærknin-

udvikler såvel de forhold, der sætter kapitalreservens som kredittens grænser, og påviser deres manglende kongruens. Herved lægger han såvel teoretisk dygtighed som stor viden for dagen. Det er hans opfattelse, at erkendelse af at pengemarkedets finansieringsgrænser ikke har sine bestemmelsesgrunde i samfundsproduktionens forhold, har forflygtiget forestillingerne om, hvor de samfundsøkonomiske grænser ligger for kredittens udvidelse, og medført en underkendelse af kapitalmarkedets forhold. Disse sidste må dog efter forf. i det lange løb være afgørende, hvis ikke samfundet på det økonomiske område skal geråde i tilstande, der vil blive følt som utålelige. Her tænker forf. på de af ham udviklede følger af den ophævelse af kapitalrentens funktion som styremiddel for for investeringer, der formenes at ville indtræde ved en politisk bestemmelse af renten efter princippet kreditfinansiering uden h. t. omfanget af opsparingen.

Det vil formentlig ud fra ovenstående referat kunne forstås, at den foreliggende afhandling kan betragtes som et indlæg i en økonomisk-politisk debat, som har bragt spørgsmålet, om investeringerne skal styres af rente og rentabilitet, ind i den økonomiske meningsstrids krydsild — heraf bogens titel. Forf. stiller sig yderst positivt til dette gamle og nu atter aktuelle spørgsmål. I det hele har han en stærk tiltro til markedsprisers effektivitet som hjælpemiddel i behovstilfredsstillelsens tjeneste, og bestemmer uden at blinke mål og midler i økonomisk politik ud fra opfattelsen af samfundet som en fælleshusholdning.

Anmelderen betragter det som et nogenlunde alm. erkendt forhold, at efterkrigstiden i Europa med dets delvis ødelagte produktionsapparat, som ønskes genopbygget uden at forøge de samtidig løbende inflationstendenser, har været baggrund for, at økonomikken har indrømmet opsparing andre virkninger udover dem, der var iøjnefaldende for *Keynes* under 1930'ernes depression med overkapacitet og deflation. Det måtte være mulig at behandle dette emne ganske lidenskabsløst. Det har forfatteren imidlertid enten ikke villet eller kunnet. Tværtimod er omtalen af *Keynes* hård, lejlighedsvis næsten injurierende. Når man har de anskuelser, forfatteren har, jævnfør referatet i begyndelsen af denne anmeldelse, kan det forstås, at han kritiserer *Keynes* for hans tro på »pengenes almagt«,

men når han opfordrer fagforeningsfolket til at afvise den fra *Keynes*' »giftkøkken« stammende recept på alm. købekraftsforøgelse, må udtrykkets heftighed dog formentlig tilskrives ikke den teoretiske uenighed om opsparing contra penge, men den dybtgående politiske uenighed om den rette måde at hjælpe det bestående samfunds funktioner på, der træder stærkt frem mange steder i bogen.

N. Lindberg.

Bjarke Fog: Erhverv og samfund. Einar Harcks forlag, Kbhvn. 1950. 166 sider. Pris: 9,50 kr.

Bogen er skrevet som lærebog for de studerende ved handelshøjskolen i København, og som det oplyses i forordet, er den den første lærebog i Danmark om kartel- og trustproblemerne. Det er et glædeligt tidens tegn, at man har fundet det ønskeligt at indføre en særlig lærebog i disse emner, og lige så påkrævet bogen er som lærebog, lige så nyttig vil den kunne være for den interesserede offentlighed i kraft af den saglige og fordomsfrie behandling, den giver af problemerne vedrørende konkurrence og samarbejde i erhvervslivet. Spørgsmålene vedrørende konkurrence og monopol har i alt for høj grad været præget af abstrakte forestillinger; men der er lykkeligvis en stigende erkendelse af nødvendigheden på dette område af viden i mere konkret form om foreteelserne i det praktiske erhvervsliv. Ud fra dette synspunkt er det en meget nyttig bog, der her foreligger.

Forf. giver indledningsvis det program, at bogen skal dreje sig om det moderne erhvervslivs struktur, og præciserer det nærmere derhen, at det er spørgsmålet om konkurrence eller samarbejde i erhvervslivet eller de indgreb, der fra forskellig side foretages i prisdannelsen, der er bogens emne. De monopolformer, der beror på, at der er få udbydere, eller på andre forhold i markedsstrukturen, er derimod ikke beskrevet systematisk og berøres kun mere i forbigående. Det kan der forsåvidt intet indvendes imod, idet disse forhold i nogen grad kan forudsættes belyst i den almindelige pristeori. Nogle bemærknin-

ger i indledningen kan imidlertid tydes således, at forf. anser disse strukturelt betingede monopolformer for at være af temmelig underordnet betydning i forhold til de organiserede indgreb i prisdannelsen. I så fald bliver bogens emne: konkurrence eller samarbejde nogenlunde identisk med problemstillingen: konkurrence eller monopol. Dette kan næppe have været forf.s alvorlige mening, og vurderingen er i hvert fald næppe rigtig. De grundlæggende strukturforhold m. h. t. virksomhedernes størrelse, markedets udstrækning o. s. v. udgør de fundamentale betingelser for, om markedet i større eller mindre grad får præg af konkurrence eller monopol. Det er ikke undtagelsen, men en særdeles almindelig foreteelse, at der forekommer en kraftig monopolisering uden aftaler, medens omvendt mange aftaler ikke giver nogen synderlig stærk monopolstilling, hvor strukturforholdene gør det vanskeligt at organisere et effektivt samarbejde.

De indgreb i prisdannelsen, der er bogens emne, kan være private eller offentlige. De private indgreb til regulering af konkurrencen behandles i de to første af de fire dele, bogen er inddelt i. I del I omtales karteller, koncerner og andre former for økonomiske sammenslutninger, deres former, årsagerne til deres dannelse, enkeltmedlemmernes forhold til sammenslutningerne og disses forhold til konkurrenter, leverandører og aftagere. Fremstillingen er anskuelliggjort ved talrige eksempler, som forf. meget prisværdigt har bestræbt sig på fortrinsvis at hente fra danske forhold.

I del II gives en udførlig omtale af erhvervsorganisationerne, hvilket deres store og tilsyneladende stigende indflydelse gør fuldt naturligt. Der er her tale om et delvis uopdyrket felt, og forf. har gjort en stor indsats ved at samle en række oplysninger bl. a. ved interviews med forskellige brancheforeningsfolk. Særlig skal fremhæves redegørelsen for erhvervsorganisationernes funktioner ved varetagelsen af medlemmernes interesser overfor andre

brancher, overfor leverandører og aftagere og overfor det offentlige.

Omtalen i del III af de offentlige indgreb har forf. noget kunstigt delt op i indgreb til beskyttelse af den frie konkurrence og indgreb, der indskrænker den frie konkurrence. Under det første falder den almindelige monopolkontrol, der imidlertid som bekendt ikke altid går ud på at beskytte den frie konkurrence. Nogle af de herhen hørende indgreb er omtalt i det næste afsnit, der i øvrigt indeholder en omtale af maksimalpriser og -avancer, minimalpriser, kriseordninger i 30-erne. U.S.A.s landbrugsstøttelovgivning m. m. I del IV redegøres for internationale karteller og koncerner, statsmagtens stilling til de internationale karteller og muligheden for international kontrol, herunder det såkaldte I.T.O.-Charter. Endvidere omtales internationale vareoverenskomster som hvedeaftalen o. lign.

Det er, som det vil ses, et stort og broget udvalg af emner, forf. tager op til behandling; men det er imponerende, hvad han når at få sagt om alle disse forskellige spørgsmål indenfor bogens begrænsede rammer. Skal man bedømme bogen som lærebog, kan man indvende, at den måske ikke på alle punkter har den fasthed i kompositionen og den klare systematik, som man strengt taget kan forlange af en lærebog; men dette opvejes rigeligt af den livlige og inspirerende måde, stoffet er behandlet på. Da bogen skal bruges i den erhvervsøkonomiske undervisning, har forf. valgt at belyse problemerne ud fra et erhvervsøkonomisk synspunkt. I forbindelse med omtalen af det offentliges stilling til monopolerne giver forf. imidlertid en udførlig redegørelse for de samfundsøkonomiske betragtninger, der kan anlægges på problemerne, og bogen er i det hele taget velegnet også for dem, der interesserer sig for disse emner som samfundsproblemer. Forf.s friske og levende, men samtidig objektive og saglige fremstilling af de pågældende spørgsmål bør sikre bogen en stor læserkreds.

P. Nørgaard.